

Katedra i Klinika Psychiatrii Akademii Medycznej w Lublinie
Chair and Department of Psychiatry of Medical University in Lublin

KINGA SZYMONA, MARZANNA GÓRSKA, HANNA KARAKUŁA,
JUSTYNA PAWĘZKA

*The evaluation of nurses participation in psychotherapy
and psychoeducation of neurotic patients*

**Ocena udziału pielęgniarek w psychoterapii i psychoedukacji
pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi**

Funkcja edukacyjna w pracy pielęgniarki symbolizuje wagę humanistycznych i pedagogicznych aspektów pielęgnowania i pielęgniarstwa jako zawodu I.

Tematem niniejszej pracy jest ocena udziału pielęgniarki pracującej w oddziale nerwic w psychoedukacji i psychoterapii w opinii pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi.

Ocenie poddano następujące kwestie:

1. Jaka jest rola pielęgniarki w psychoedukacji i psychoterapii zaburzeń nerwicowych w ocenie pacjentów?
2. Czy pielęgniarka bierze czynny udział w różnych formach psychoterapii na oddziale nerwic?
3. Jak ocenili postawę pielęgniarki pacjenci z zaburzeniami nerwicowymi po przebytych leczeniu?

MATERIAŁ I METODA BADAŃ

Badania pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi przeprowadzono w okresie od kwietnia do listopada 2003 roku w Oddziale Nerwic Kliniki Psychiatrii Akademii Medycznej w Lublinie.

Ogółem badaniami ankietowymi objęto 45 osób (31 kobiet i 14 mężczyzn). Przedział wiekowy badanej grupy wynosił od 20 do 56 lat. Spośród ankietowanych 33 osoby przebywały w oddziale nerwic po raz pierwszy, zaś 12 osób leczyło się kolejny raz.

Pacjenci uczestniczyli w turnusie terapeutycznym w Oddziale Nerwic, który trwa 10 tygodni. Kwestionariusz własnego autorstwa został dostarczony ankietowanym w ostatnim tygodniu ich pobytu w szpitalu i był przez nich wypełniany na oddziale. Kwestionariusz składał się z 24 pytań, w tym: 18 – zamkniętych, 5 – półotwartych i 1 – otwartego.

Charakterystyka pacjentów obejmowała następujące dane: wiek, płeć, stan cywilny, miejsce zamieszkania, wykształcenie, stosunek do pracy zawodowej, rozpoznanie i liczba hospitalizacji.

Ankietowani w przeważającej części byli mieszkańcami wsi – 23 osoby (51,1%), w tym 14 kobiet (31,1%) i 9 mężczyzn (20%). Pozostałe 22 osoby (48,9%) – 17 kobiet (37,8%) i 5 mężczyzn (11,1%) – mieszkały w mieście.

Większość respondentów miała wykształcenie średnie – 21 osób (46,7%), pozostali: ukończyli szkołę zawodową – 13 osób (28,8%), studia – 10 osób (22,2%) i jedna osoba (2,2%) – szkołę podstawową.

Ankietowani w przeważającej części byli osobami nie pracującymi (renta, bezrobotny) – 34 osoby (75,5%), w tym 23 kobiety (51,1%) i 11 mężczyzn (24,5%). Pozostałych 11 osób (24,5%) – 8 kobiet (17,8%) i 3 mężczyzn (6,6%) pracowało.

Większość pacjentów hospitalizowana była po raz pierwszy – 33 osoby (73,3%). Dla 12 osób (26,7%) była to kolejna hospitalizacja.

WYNIKI

Niżej zamieszczone tabele przedstawiają odpowiedzi, jakich udzielali pacjenci na poszczególne pytania zamieszczone w ankiecie. Należy zwrócić uwagę na to, że na niektóre pytania możliwe było udzielenie kilku odpowiedzi. W takich przypadkach procent odpowiedzi liczony jest w stosunku do liczby ankietowanych osób (kobiet, mężczyzn i ogółem).

Tabela 1. Pytanie: „Jak ocenia Pan(i) postawę pielęgniarki po przebytych leczeniu? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi).”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Dawała wsparcie i akceptację	24	77,4	12	85,7	36	80,0
Była zainteresowana i pomagała mi rozwiązać moje problemy	14	45,2	8	57,1	22	48,9
Była nadmiernie wymagająca i krytykująca	1	3,2	0	0,0	1	2,2
Była obojętna i nie zainteresowana	4	12,9	0	0,0	4	8,9
Ogółem	43	X	20	X	63	X

Tabela 2. Pytanie: „Które z rodzajów pomocy otrzymał(a) Pan(i) od pielęgniarki podczas pobytu na oddziale? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi).”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Pomoc w odreagowaniu negatywnych uczuć	5	16,1	4	28,6	9	20,0
Słuchanie w sposób uważny i aktywny	12	38,7	10	71,4	22	48,9
Zalecenia i porady	7	22,6	6	42,9	13	28,9
Edukacja i informowanie na temat stanu zdrowia	8	25,8	5	35,7	13	28,9
Pobudzanie nadziei i optymizmu	16	51,6	7	50,0	23	51,1
Wsparcie psychiczne	14	45,2	8	57,1	22	48,9
Ogółem	62	X	40	X	102	X

Tabela 3. Pytanie: „Jak ocenia Pan(i) terapię prowadzoną przez pielęgniarki na Oddziale Nerwic?”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Przyczyniła się w znacznym stopniu do polepszenia mojego stanu zdrowia	13	41,9	5	35,7	18	40,0
W niewielkim stopniu wpłynęła na poprawę mojego zdrowia	13	41,9	8	57,1	21	46,7
Brakowało mi wsparcia i terapii od pielęgniarki	4	12,9	1	7,1	5	11,1
Brak danych	1	3,2	0	0,0	1	2,2
Ogółem	31	100,0	14	100,0	45	100,0

Tabela 4. Pytanie: „Które z form terapii były najlepsze dla Pana(i)? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi).”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Terapia grupowa	13	41,9	8	57,1	21	46,7
Muzykoterapia	12	38,7	4	28,6	16	35,6
Indywidualne rozmowy	23	74,2	9	64,3	32	71,1
Leczenie farmakologiczne	13	41,9	4	28,6	17	37,8
Psychorysunek	9	29,0	5	35,7	14	31,1
Psychoedukacja i informowanie o chorobie	11	35,5	5	35,7	16	35,6
Psychogimnastyka i relaks	12	38,7	5	35,7	17	37,8
Terapia i edukacja rodziny	0	0,0%	1	7,1	1	2,2
Ogółem	93	X	41	X	134	X

Tabela 5. Pytanie: „Czy pielęgniarka brała udział w poszczególnych formach terapii? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Terapia grupowa	3	9,7	2	14,3	5	11,1
Muzykoterapia	5	16,1	4	28,6	9	20,0
Indywidualne rozmowy	11	35,5	4	28,6	15	33,3
Leczenie farmakologiczne	15	48,4	8	57,1	23	51,1
Psychorysunek	8	25,8	4	28,6	12	26,7
Psychoedukacja i informowanie o chorobie	6	19,4	3	21,4	9	20,0
Psychogimnastyka i relaks	17	54,8	8	57,1	25	55,6
Terapia i edukacja rodziny	1	3,2	0	0,0	1	2,2
Nie brała czynnego udziału	5	16,1	1	7,1	6	13,3
Ogółem	71	X	34	X	105	X

Tabela 6. Pytanie: „Jak ocenia Pan(i) rolę pielęgniarki w zespole terapeutycznym? (pielęgniarka, lekarz, psycholog, terapeutka)?”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Rola pielęgniarki jest bardzo istotna	21	67,7	8	57,1	29	64,4
Rola pielęgniarki jest mniej istotna	2	6,5	3	21,4	5	11,1
Powinna pełnić większą rolę	8	25,8	3	21,4	11	24,4
Ogółem	31	100,0	14	100,0	45	100,0

OMÓWIENIE WYNIKÓW BADAŃ I DYSKUSJA

W otrzymanych wynikach interesujące jest to, że badani w większości ocenili pozytywnie postawę pielęgniarki pracującej na Oddziale Nerwic. Otrzymali oni wsparcie i akceptację w 80,0% osób oraz zainteresowanie i pomoc ze strony pielęgniarki w 48,9% osób. Spora część pacjentów (51,6%) otrzymała pomoc od pielęgniarki w formie pobudzenia nadziei i optymizmu, również duża część (48,9%) uznała, że pielęgniarka słuchała w sposób uważny i aktywny.

Niemal połowa (46,7%) ankietowanych odpowiedziała, że terapia prowadzona przez pielęgniarki w niewielkim stopniu wpłynęła na poprawę ich zdrowia, natomiast 40% ankietowanych uznała, że terapia prowadzona przez pielęgniarki przyczyniła się w znacznym stopniu do polepszenia ich stanu zdrowia.

Spśród form terapii, w których brała udział pielęgniarka 55,6% ankietowanych wymienia psychogimnastykę i relaks oraz leczenie farmakologiczne dla 51,1% badanych i indywidualne rozmowy dla 33,3% badanych. Znaczący udział pielęgniarki w terapii indywidualnej i kształtowaniu relacji terapeutycznej podkreślały również: E. Wilczek-Rużyczka 6 i S. Poznańska 4.

Oceniając przedstawione w tabelach szczegółowe wyniki należy sformułować następujące zalecenia, których realizacja pozwoli na zwiększenie roli pielęgniarki w terapii.

Korzystne byłoby większe włączenie pielęgniarek w psychoedukację na Oddziale Nerwic w celu spełnienia oczekiwań pacjentów i wyrównania braków w zakresie posiadanej przez nich wiedzy. Zagadnienie edukacji zdrowotnej jako elementu opieki pielęgniarskiej analizowały także: A. Płotka 3, M. Kowalska 1, M. Nowicka i G. Sassek 2 oraz C. Ugniewska 5. Ważnym postulatem byłoby również przygotowanie pielęgniarek do pełnienia roli psychoedukacyjnej i psychoterapeutycznej w terapii ambulatoryjnej i zapobiegania zaburzeniom nerwicowym.

WNIOSKI

1. Postawa i zaangażowanie pielęgniarki na Oddziale Nerwic zostały ocenione przez pacjentów pozytywnie.
2. Pielęgniarki uczestniczą w psychoedukacji w niewielkim stopniu (8 – 14%), w większym w psychoterapii (24 – 49%).
3. 46,67% pacjentów odpowiedziało, że terapia prowadzona przez pielęgniarki w niewielkim stopniu wpłynęła na poprawę ich zdrowia. Zaś 40% osób uważa, że przyczyniła się w znacznym stopniu do polepszenia ich stanu zdrowia.
4. W ocenie pacjentów rola pielęgniarki w zespole terapeutycznym jest bardzo istotna.

PIŚMIENNICTWO

1. Kowalska M., Zawód – pielęgniarka, *Pielęgniarka i Położna*, 1995, nr 4, s. 5.
2. Nowicka M., Sassek G., Zadania opiekuńcze i edukacyjne pielęgniarki, *Pielęgniarka i Położna*, 1997, nr 4, s. 6.
3. Płotka A., *Zdrowy styl życia psychicznego*, Lublin 2003, s. 125.
4. Poznańska S., Komunikowanie w relacjach pielęgniarka – pacjent, *Wprowadzenie do pielęgniarstwa*, red. K. Zahradniczek, Warszawa 1995, s. 127.
5. Ugniewska C., *Pielęgniarstwo psychiatryczne i neurologiczne*, Warszawa 1996, s. 48-49.
6. Wilczek-Rużyczka E., Komunikowanie pielęgniarka – pacjent, *Pielęgniarka i Położna*, 2000, nr 1, s. 10.

STRESZCZENIE

Celem pracy była ocena udziału pielęgniarki w psychoedukacji i psychoterapii pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi. Badaniem objęto 45 osób (31 kobiet, 14 mężczyzn) z zaburzeniami nerwicowymi hospitalizowanych w Oddziale Nerwic Kliniki Psychiatrii Akademii Medycznej w Lublinie. W badaniach posłużono się ankietą własnej konstrukcji. Ankieta składała się z 24 pytań. Sformułowano następujące wnioski: Postawa i zaangażowanie pielęgniarki na Oddziale Nerwic zostały ocenione przez pacjentów pozytywnie – 40% pacjentów uważa, że terapia prowadzona przez pielęgniarki przyczyniła się w znacznym stopniu do polepszenia ich stanu zdrowia.

SUMMARY

The aim of the study was the evaluation of nurses participation in psychotherapy and psychoeducation of neurotic patients. Subjects in the study were 45 patients (31 females, 14 males) with neurotic disorders hospitalized in Neurotic Ward Psychiatry Department Medical University in Lublin. The study applied the questionnaire of own design that included 24 questions. The following conclusion has been drawn: The attitude and involvement of a nurse have been evaluated positively by the patients. Forty per cent patients thought that the therapy performed by the nurses contributed significantly to the improvement of health.